

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 338.516.4:633.13(477)

*А. І. Камінська,
науковий співробітник, ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН, м. Київ*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ РИНКУ ВІВСА В УКРАЇНІ

*A. Kaminska,
research scientist, NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAN, (Kyiv)*

THE ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF OATS MARKET IN UKRAINE

В статті проаналізовано сучасний стан, тенденції та проблеми функціонування ринку вівса в Україні, у тому числі обсяги вітчизняного виробництва, споживання, експорту, імпорту, показники економічної ефективності. Представлено динаміку цін та обсягів реалізації вівса за маркетинговими каналами. Визначено проблеми, що виникли на цьому ринку та причини їх виникнення.

The article analyzes the current status, tendencies and problems of the oats market in Ukraine, including the volume national production, consumption, exports, imports, indicators of economic efficiency. In article presents dynamics of prices and sales volumes of oats in accordance of marketing channels. Here determined the problems that have arisen in this market and their causes.

Ключові слова: *ринок вівса, попит, пропозиція, ціна, експорт, економічна ефективність.*

Keywords: *oats market, demand, propose, price, balance, economic efficiency.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день в зерновій галузі аграрного сектору України вдалося досягнути значних успіхів у виробництві та був перевищений максимальний рівень збору урожаю зерна, який було досягнуто у 1990 році (51 млн тонн) [1]. Проте, тут виробництво стрімко набуло монопродуктового напрямку спеціалізації, що спричиняє порушення загальних принципів землеробства (сівозміни, система удобрення тощо). Наслідком таких тенденцій стало витіснення з посівних площ менш урожайних фуражних зернобобових та круп'яних культур [2].

Україна має достатні ресурси для вирощування різноманітних зернових культур та має можливість отримувати високоякісне зерно в обсягах, необхідних для забезпечення власних потреб та нарощування експортного потенціалу країни.

Ринок вівса є складовою ринку зерна, що включає в себе всі товарно-грошові відносини, які регулюють виробництво, збут і споживання зерна та формують господарські зв'язки між суб'єктами даного ринку.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання щодо розвитку та функціонування вітчизняного ринку зерна знайшли своє відображення в працях вчених економістів-аграрників, таких як: О.В. Боднар, В.І. Бойка, П.Т. Саблука, Б.К. Супіханова, Л.М. Худолій, О.М. Шпичака та ін. Однак питання, пов'язані з вивченням ринку вівса як окремого ринкового елемента залишаються нерозкритими й потребують подальшого їхнього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз динаміки ринку вівса в Україні та визначення основних факторів, що впливають на його розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Овес вважається найбільш розповсюдженою зерновою культурою всебічного використання. Зерно вівса є цінною кормовою, продовольчою і технічною культурою. Овес використовується на фуражні цілі (для годівлі свиней, великої рогатої худоби і птиці), є сировиною для виробництва круп, пластівців, борошна, кавових напоїв [3].

Перші згадки про культуру вівса знаходимо в записках грецького лікаря Дієхіса, який жив у IV віці до нашої ери. В творах грецького філософа Теофраста (370-285 роки до нашої ери) згадується овес як лікарська рослина.

В творах Плінія (79-23 роки до нашої ери) вперше говориться про овес як культуру германців. Колумелла, сучасник Плінія, писав, що овес вирощувався в ті часи не тільки на зерно, але й на зелений корм. У древніх германців до V-VI століття нашої ери овес був основною продовольчою рослиною.

На території України, Росії, Прибалтики овес введений в культуру значно пізніше, ніж в Західній Європі. Згідно з археологічними даними, в Латвії він був відомий в V столітті нашої ери, а обвуглені зернівки були знайдені при розкопках в Старій Ладозі та відносяться до VII століття нашої ери.

Овес пройшов дуже довгий шлях від первинних примітивних форм до сучасних сортів високої культури землеробства [4].

Аналіз динаміки посівних площ вівса протягом 2000-2015 років показав їх скорочення з 481,0 до 210,5 тис. га, або в 2,3 рази. Відмітимо зменшення питомої ваги сільськогосподарських підприємств у загальній структурі посівних площ вівса з 90,6 до 44,7 %. Відповідно зросла частка господарств населення з 9,4 до 55,3 %, або в 5,9 рази.

Овес є вологолюбною культурою, уразливий до посушливих умов, особливо в період активного формування генеративних органів. Тому найпридатнішими зонами для його вирощування є Полісся та Лісостеп [5]. Протягом 2010-2015 рр. найбільше вівса висівали у Волинській, Житомирській та Чернігівській областях. Слід відмітити, що за вказаний період зросли площі посіву в Херсонській (на 13,6 %) та Закарпатській (на 12,5 %) областях. Значно скоротились збиральні площі у Вінницькій, Луганській та Хмельницькій областях, а саме на 61,7 %, 54,8 % та 54,7 % відповідно.

Середня урожайність вівса в Україні за аналізований період збільшилася з 18,3 до 23,2 ц/га, або на 26,8 %. Протягом 2010-2015 років лідерами за урожайністю є Вінницька, Полтавська та Черкаська області. Найбільш низька урожайність зафіксована в південних регіонах, а саме в АР Крим, Запорізькій, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях. Суттєво збільшили урожайність пшениці в Тернопільській (з 13,3 ц/га до 28,1 ц/га), Харківській (з 11,7 ц/га до 24,1 ц/га) та Чернівецькій (з 12,7 ц/га до 25,3 ц/га) областях.

В Україні спостерігаються постійні коливання обсягів виробництва вівса. Так, протягом 2000-2015 років найбільші валові збори були отримані в 2008 році – 944,4 тис. тонн, в 2000 році – 881,4 тис. тонн та в 2005 році – 790,7 тис. тонн. Найнижчий врожай зафіксований у 2010 році – 458,5 тис. тонн, в 2013 році – 467,3 тис. тонн та в 2015 році – 488,5 тис. тонн. В цілому за досліджуваний період валове виробництво вівса в Україні зменшилося на 44,6 %.

Аналіз показав, що основне виробництво вівса зосереджено в сільськогосподарських підприємствах, їх питома вага коливається в межах 43,6 % – 89,9 %. В останні роки значно зростає частка господарств населення від загального обсягу валового збору вівса в Україні. Так, у 2013 та 2015 роках дрібними господарствами було зібрано 273,0 та 275,4 тис. тонн вівса відповідно, що займає більше половини від всього зібраного врожаю (табл. 1).

Лідерами з виробництва вівса в Україні традиційно залишаються Волинська, Житомирська та Чернігівська області. Їх частка у загальному валовому виробництві займає понад 35 %. Протягом 2010-2015 років найбільше зростання валового збору спостерігаємо у Харківській (в 2,0 рази), Закарпатській (на 55,2 %) та Тернопільській (на 43,3 %) областях.

За даними ФАО світове виробництво вівса за останнє десятиліття знаходилося в межах 20-25 млн тонн. До трійці основних виробників вівса входять Європейський Союз (27 країн), Російська Федерація та Канада. Разом вони забезпечують до 70 % світового виробництва вівса. Україна входить до десятку найбільших виробників вівса [5].

Найбільші площі посіву вівса за досліджуваний період спостерігаються в Росії, які займають понад 25 % світових посівів вівса. Найвищого рівня урожайності вівса у 2014 році досягли в Ірландії – 80,6 ц/га, Бельгії – 69,7 ц/га, Великобританії – 60,4 ц/га, Нідерландах – 56,7 ц/га та Швейцарії – 53,1 ц/га (рис. 1).

Таблиця 1.
Динаміка показників виробництва вівса в розрізі категорій господарств в Україні

Показник	Рік								2015 р. до 2000 р., %
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Усі категорії господарств									
Зібрана площа, тис. га	481,0	450,0	310,8	279,9	301,1	241,3	243,6	210,5	43,8
Валовий збір, тис. тонн	881,4	790,7	458,5	505,6	629,7	467,3	612,5	488,5	55,4
Урожайність, ц/га	18,3	17,6	14,8	18,1	20,9	19,4	25,1	23,2	126,8
Сільськогосподарські підприємства									
Зібрана площа, тис. га	436,0	327,8	196,7	163,9	178,4	117,3	124,5	94,1	21,6
Валовий збір, тис. тонн	792,6	550,5	249,9	265,6	353,9	194,3	321,4	213,1	26,9
Урожайність, ц/га	18,2	16,8	12,7	16,2	19,8	16,6	25,8	22,7	124,7
Господарства населення									
Зібрана площа, тис. га	45,0	122,2	114,1	116,0	122,7	124,0	119,1	116,4	258,7
Валовий збір, тис. тонн	88,8	240,2	208,6	240,0	275,8	273,0	291,1	275,4	310,1
Урожайність, ц/га	19,7	19,7	18,3	20,7	22,5	22,0	27,9	23,7	120,3

Протягом 2010-2015 років обсяги реалізації вівса сільськогосподарськими підприємствами зменшилися з 260,2 тис. тонн до 165,8 тис. тонн, або на 36,3 % (табл. 2). В структурі реалізації відмітимо зростання питомої ваги переробних підприємств з 0,9 % у 2010 році до 4,4 % у 2015 році та інших господарюючих суб'єктів з 59,7 % до 78,4 % відповідно. Слід зазначити, що за досліджуваний період зменшилася частка таких каналів збуту, як населенню в рахунок оплати праці (з 4,8 % до 0,9 %), пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнові паї (з 16,1 % до 6,4 %) та на ринку, через власну торговельну мережу (з 18,4 % до 9,8 %).

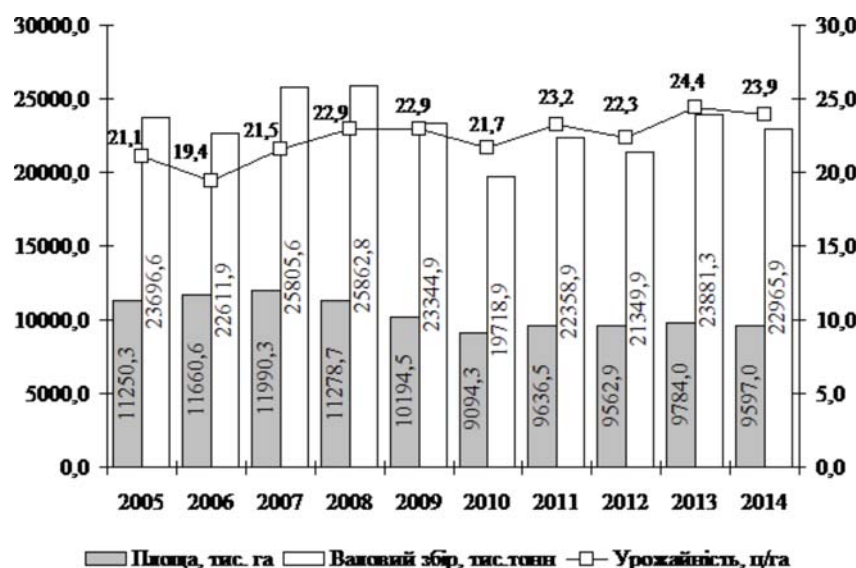

Рис. 1. Динаміка виробництва вівса в світі

Протягом досліджуваного періоду великі обсяги продажу вівса спостерігаються в Житомирській, Сумській, та Чернігівській областях, що в сумі становить більше 30 % від загальної реалізації в Україні. Найвищі темпи росту кількості реалізованого вівса відмічені в Херсонській (в 2,5 рази), Донецькій (в 2 рази),

Волинській (на 30 %), Львівській (на 21,1 %) та Харківській (на 13,3 %) областях.

Пропозиція на ринку вівса формується за рахунок внутрішнього виробництва та перехідних запасів. Обсяги імпорту вівса та продуктів переробки з нього є досить незначними та коливаються в межах 5-20 тис. тонн протягом року.

У структурі внутрішнього попиту найбільше вівса використовується на годівлю худоби та птиці, що становить понад 50 %, та споживається населенням – біля 22 %. У 2014/15 МР ці показники становлять 300 та 95 тис. тонн відповідно. Обсяги переробки вівса на нехарчові цілі є незначними та складають 4-6 тис. тонн. Обсяги експорту вівса та продуктів переробки у 2010/11-2013/14 МР становили 3-10 тис. тонн. У 2014/15 МР було вивезено 120 тис. тонн, що обумовлено збільшенням виробництва до 612 тис. тонн. У 2015/16 МР очікується, що експортні поставки за кордон будуть складати 60 тис. тонн (табл. 3).

Таблиця 2.
Обсяги продажу вівса за каналами реалізації, тонн

Канали реалізації	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 р. до 2010 р., %
Продано – всього, тонн	260150	95122	116138	135180	124318	165814	63,7
<i>питома вага, %</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
у тому числі:							
переробним підприємствам	2430	2012	2844	3537	3983	7339	в 3,0 р.б.
<i>питома вага, %</i>	<i>0,9</i>	<i>2,1</i>	<i>2,4</i>	<i>2,6</i>	<i>3,2</i>	<i>4,4</i>	<i>в 4,7 р.б.</i>
населенню в рахунок оплати праці	12457	3169	2896	2768	1851	1550	12,4
<i>питома вага, %</i>	<i>4,8</i>	<i>3,3</i>	<i>2,5</i>	<i>2,0</i>	<i>1,5</i>	<i>0,9</i>	<i>19,5</i>
пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв	41992	13373	18261	17038	11700	10672	25,4
<i>питома вага, %</i>	<i>16,1</i>	<i>14,1</i>	<i>15,7</i>	<i>12,6</i>	<i>9,4</i>	<i>6,4</i>	<i>39,9</i>
на ринку, через власні магазини, ларки, палатки	47937	18767	17491	20194	15689	16324	34,1
<i>питома вага, %</i>	<i>18,4</i>	<i>19,7</i>	<i>15,1</i>	<i>14,9</i>	<i>12,6</i>	<i>9,8</i>	<i>53,4</i>
за іншими каналами	155334	57801	74646	91643	91095	129930	83,6
<i>питома вага, %</i>	<i>59,7</i>	<i>60,8</i>	<i>64,3</i>	<i>67,8</i>	<i>73,3</i>	<i>78,4</i>	<i>131,2</i>

Аналізуючи цінову ситуацію на ринку вівса в Україні відмітимо хвилеподібну динаміку цін реалізації. Так, у 2010 році середня ціна, за якою сільськогосподарські підприємства відпускали овес, становила 766,8 грн/тону, то у 2011 році вона вдвічі збільшилася та знаходилася на позначці у 1573,3 грн/тону. В 2012 році ціна почала знижуватися до 1510,7 грн/тону, а вже в наступному 2013 році зменшилася на 5,6 % та становила 1426,7 грн/тону. У 2015 році відмітимо різке підвищення середньої ціни реалізації на овес до 2065,4 грн/тону, що в 2,7 рази більше порівняно з 2010 роком. Різниця між максимальною й мінімальною ціною в областях сягала 1072,3 грн/т (найвища ціна – 2517,4 грн/т у Вінницькій, найнижча – 1445,1 грн/т у Чернівецькій області).

Таблиця 3.
Баланс вівса, тис. тонн [6,7]

Стаття балансу	Маркетинговий рік					
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*
Загальна пропозиція	574	577	732	542	667	583
Запаси на початок року	100	51	97	65	45	89
Виробництво	459	506	630	467	612	489
Імпорт	15	20	5	10	10	5
Загальний попит	523	480	668	497	578	502
Внутрішній попит	506	466	658	484	450	435
Особисте споживання населенням	112	142	115	110	95	90
Насіння	64	69	57	70	55	45
На корм худобі та птиці	330	250	480	300	300	300
Переробка на нехарчові цілі	0	5	6	4	0	0
Втрати	7	8	7	5	8	7
Експорт	10	6	3	8	120	60
Запаси на кінець року	51	97	65	45	89	81
<i>Споживання з розрахунку на 1 особу, кг</i>	<i>2,4</i>	<i>3,1</i>	<i>2,5</i>	<i>2,5</i>	<i>2,2</i>	<i>2,1</i>

* попередні дані

В розрізі каналів реалізації вівса, встановлено, що за найвищими цінами відпускають овес комерційним структурам, у 2015 році її рівень складав 2099,5 грн/тону, що на 1,7 % вище від середньої ціни реалізації по Україні. Переробним підприємствам реалізували зерно рису за ціною 2052,9 грн/тону, що відповідає рівню середньої ціни реалізації по Україні. На ринку, через власну торговельну мережу продавали за ціною у 2005,8 грн за 1 тону (табл. 4).

Аналізуючи помісячну динаміку закупівельних цін на зерно вівса в Україні, що відпускаються сільськогосподарськими підприємствами, відмітимо, що цінова ситуація мала значну амплітуду коливань. Так, протягом 2012 – I півріччя 2013 років ціни коливались в межах 1600–1983 грн за 1 тону. Але, починаючи з серпня 2013 року помічаємо зниження цін від 1588 грн/тону до 1433 грн/тону у лютому 2014 року. Протягом березня-серпня 2014 року ціни збільшилися із 1600 до 1725 грн/тону, або на 7,8 %.

Таблиця 4.
Динаміка цін реалізації вівса сільськогосподарськими підприємствами за маркетинговими каналами, грн/т

Канали збуту	Рік						2015 р. до 2010 р., %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Середня ціна реалізації	766,8	1573,3	1510,7	1426,7	1489,2	2065,4	269,4
Переробним підприємствам	857,0	1735,8	1499,3	1358,5	1601,6	2052,9	239,5
<i>% до середньої ціни реалізації</i>	<i>111,8</i>	<i>110,3</i>	<i>99,2</i>	<i>95,2</i>	<i>107,5</i>	<i>99,4</i>	<i>88,9</i>

Населенню в рахунок оплати праці	774,3	1266,7	1226,8	1206,4	1420,5	2192,2	283,1
% до середньої ціни реалізації	101,0	80,5	81,2	84,6	95,4	106,1	105,1
Пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв (часток)	881,7	1163,0	1403,5	1347,3	1437,1	1732,4	196,5
% до середньої ціни реалізації	115,0	73,9	92,9	94,4	96,5	83,9	72,9
На ринку, через власні магазини, ларки, палатки	727,5	1471,8	1383,6	1218,1	1356,3	2005,8	275,7
% до середньої ціни реалізації	94,9	93,5	91,6	85,4	91,1	97,1	102,4
За іншими напрямками	745,9	1712,3	1578,2	1496,6	1515,2	2099,5	281,5
% до середньої ціни реалізації	97,3	108,8	104,5	104,9	101,7	101,7	104,5

Погіршення соціально-економічної ситуації в країні, девальвація гривні, зменшення обсягів виробництва призвело до стрімкого підвищення закупівельної ціни на зерно вівса, і в грудні 2015 року вона зафіксувалась на позначці 2850 грн за 1 тону, що на 30 % більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року (рис. 2).

Середні роздрібні ціни на міських ринках України на вівсяну крупу за період лютий 2012 року – лютий 2014 року знижувалися повільними темпами з 8,06 до 7,01 грн за 1 кг, або на 13,0 %. Починаючи з березня 2014 року і до листопада 2014 року відзначалися незначною варіацією й коливалися у діапазоні від 7,07 до 7,85 грн/кг. Але починаючи із грудня 2014 року ціни на ринку почали різко зростати. У 2015 році ціни на вівсяну крупу в Україні збільшилися з 8,30 до 10,74 грн/кг, або на 29,4 % (рис. 3).

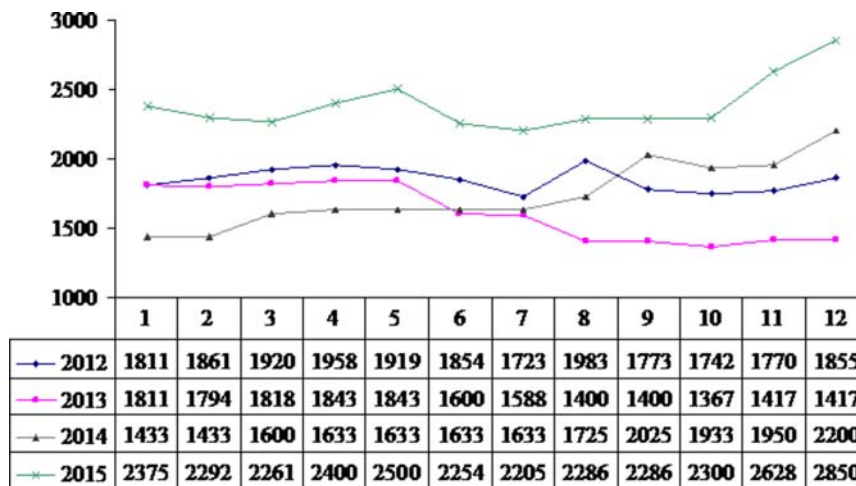

Рис. 2. Помісячна динаміка закупівельних цін на овес в Україні, грн/т

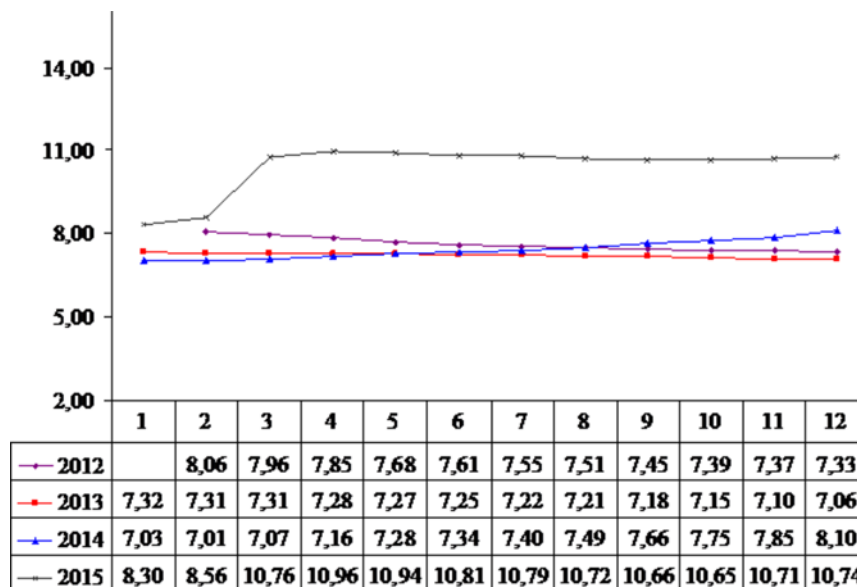

Рис. 3. Помісячна динаміка роздрібних цін на вівсяну крупу в Україні, грн/кг

Щодо економічної ефективності функціонування ринку вівса, зазначимо, що надзвичайне значення та актуальність має розрахунок галузевої та

функціонально-галузевої економічної ефективності.

У системі показників економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, що займаються вирощуванням вівса, найважливішим є виробнича собівартість, зниження якої можливо за умов інтенсифікації сільськогосподарського виробництва; раціонального використання природних ресурсів, підвищення продуктивності праці, удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку та системи управління.

Собівартість виробництва 1 тонни вівса протягом досліджуваного періоду характеризується непослідовною тенденцією. Так, у 2010 році вона становила 992,7 грн за 1 тону, у 2013 році порівняно з попереднім роком збільшилася на 13,2 % і становила 1321,3 грн, а у 2014 році знизилася на 15 % та склала 1126,5 грн/т. Найвища собівартість виробництва 1 тонни вівса у 2014 році зафіксована у Чернівецькій області – 1561,3 грн, що на 38,6 % більше, ніж у середньому по Україні та найнижчим цей показник був у Кіровоградській області – 930,4 грн.

Виробничі витрати на 1 га посівних площ вівса з року в рік зростали помірними темпами. Так, протягом 2010-2014 років даний показник збільшився з 1313,2 грн до 3157,0 грн, або в 2,4 рази.

Показник рівня рентабельності виробництва вівса у сільськогосподарських підприємствах протягом досліджуваного періоду характеризувався значними коливаннями. Так, внаслідок зростання витрат над ціною реалізації у 2010 та 2013 роках призвело до збитковості виробництва та реалізації вівса на рівні -15,0 % та -2,6 % відповідно. Найбільш ефективним вирощування вівса було у 2011 році – рівень рентабельності становив 21,8 %. У 2014 році даний показник сягнув позначки 10,7 %. Найвищою рівня рентабельності досягли підприємства Кіровоградської області – 67,7 % (табл. 5).

Таблиця 5.

Розрахунок собівартості та ефективності виробництва вівса в сільськогосподарських підприємствах України

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2014 р. до 2010 р., %
Вироблено продукції, тис. тонн	192,6	206,0	275,9	147,7	258,2	134,1
Зібрана площа, тис. га	145,6	123,0	132,4	86,5	92,1	63,3
Урожайність, ц з 1 га	13,2	16,8	20,8	17,1	28,0	212,1
Виробничі витрати, млн грн	191,2	229,7	321,9	195,1	290,9	152,1
Виробнича собівартість 1 тонни, грн	992,7	1115,0	1166,9	1321,3	1126,5	113,5
<i>Темп приросту</i>	<i>1,408</i>	<i>1,123</i>	<i>1,047</i>	<i>1,132</i>	<i>0,853</i>	<i>60,6</i>
Виробничі витрати на 1 га, грн	1313,2	1867,5	2431,7	2256,0	3157,0	240,4
Реалізовано - всього, тис. тонн	231,0	85,6	103,0	119,1	111,0	48,1
Виробнича собівартість 1 тонни реалізованої продукції, грн	782,3	1124,3	1228,9	1177,9	1207,8	154,4
Повна собівартість 1 тонни реалізованої продукції, грн	898,0	1288,9	1379,1	1331,7	1358,5	151,3
<i>Темп приросту</i>	<i>1,205</i>	<i>1,435</i>	<i>1,070</i>	<i>0,966</i>	<i>1,020</i>	<i>84,7</i>
Витрати на збут 1 тонни реалізованої продукції, грн	115,7	164,6	150,1	153,8	150,6	130,2
до повної собівартості, %	12,9	12,8	10,9	11,6	11,1	86,0
Середня ціна реалізації 1 тонни, грн	762,9	1569,7	1516,3	1297,2	1504,0	197,1
<i>Темп приросту</i>	<i>1,195</i>	<i>2,058</i>	<i>0,966</i>	<i>0,856</i>	<i>1,159</i>	<i>97,0</i>
Прибуток (збиток), грн/т	-135,1	280,8	137,2	-34,5	145,5	-107,7
Рівень рентабельності, %	-15,0	21,8	10,0	-2,6	10,7	-71,3
Товарність, %	119,9	41,6	37,3	80,6	43,0	35,8

Висновки. Забезпечення ефективного функціонування зернового ринку, в тому числі ринку вівса можливе за рахунок вдосконалення структури посівних площ та застосування сівозмін, впровадження зональних технологій вирощування, розроблених з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов, попередників і біологічних особливостей нових районованих сортів інтенсивного типу, укладання попередніх угод між товаровиробниками і переробними підприємствами щодо виробництва і реалізації продукції, залучення інвестицій та кредитних ресурсів в галузь, удосконалення механізму цінового регулювання та ін.

Список літератури.

- Шпичак О. М. Оптимізація ринку зерна України та її результативність / О. М. Шпичак, О. В. Боднар // Моніторинг біржового ринку. – 2014. – № 2. – С. 8–14.
- Бойко В.І. До проблеми виробництва круп'яних культур в Україні / В.І. Бойко, О.А. Козак. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 48 с.
- Соц С.М. Голозерний овес – перспективна сировина для круп'яної промисловості / С.М. Соц, Є.І. Шутенко, І.О. Кустов // Зернові продукти і комбікорми. – 2011. – № 4. – С. 7–8.
- Матрос О.П. Овес / О.П. Матрос, А.С. Малиновський. – Житомир: Видавництво «Державний агроекологічний університет», 2005. – 222 с.
- Маслак Олександр. Привабливість і ризики вівса / О. Маслак, М. Собко // AGROEXPERT. – 2012. – № 9. – С. 20–23.
- Баланси сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні за 2010-2014 рр. / [Ю.О. Лупенко, О.М. Шпичак, Ю.П. Воскобійник та ін.]. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. – 76 с.
- Баланси сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні за 2011-2015 рр. / [Ю.О. Лупенко, О.М. Шпичак, О.В. Боднар та ін.]. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 50 с.

References.

- Shpychak, O. M. and Bodnar, O. V. (2014), "Optimization of the grain market of Ukraine and its effectiveness", *Monitorynh birzhovoho rynku*, vol. 2, pp. 8–14.
- Boyko, V.I. and Kozak, O.A. (2011), Do problemy vyrobnytstva krup'ianykh kul'tur v Ukraini [To the problem of production of cereals in Ukraine], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine.
- Sots, S.M. Shutenko, Y.I. and Kustov, I.O. (2011), "Holozernyy oats - a promising feedstock for cereals industries", *Zernovi produkty i kombikormy*, vol. 4, pp. 7–8.
- Matros, O.P. and Malinovsky, A.S. (2005). *Oves [Oats]*, State Agroecological University, Zhytomir, Ukraine.
- Maslak, A. and Sobko, M. (2012), "The appeal and risks oats", *AGROEXPERT*, vol. 9, pp. 20–23.
- Lupenko, J.O. Shpychak, O.M. Voskobiynyk, J.P. et al. (2014). *Balansy sil'skohospodars'koi produktii ta prodovol'stva v Ukraini za 2010-2014 rr.* [Balances of agricultural products and food in Ukraine for 2010-2014.], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine.
- Lupenko, J.O. Shpychak, O.M. Bodnar, O. V. et al. (2015). *Balansy sil'skohospodars'koi produktii ta prodovol'stva v Ukraini za 2011-2015 rr.* [Balances of agricultural products and food in Ukraine for 2011-2015.], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2016 р

ТОВ "ДКС Центр"